

Zoltán Bárkányi Valkán

Karácsonyi vacsora

A falura lassan sötétség borult, a téleesti égbolton itt-ott már feltűntek az első fényes csillagok. Egész éjjel és egész nap fagyott, s az egyre zordabb idő kemény telet jósolt. A Kémény-szikla felől jeges északi szél fújt, átsüvöltött a falun, belekapott a háztetőkre, és hópelyhekkel kergetőzött az udvarokon. Ilcsa néne magára kapta bekecsét, és lassan, bizonytalan léptekkel kiment a konyhából az udvarra. Legelőször egyenesen a gazdasági épület vége felé tartott, hogy lakatra zárja a bádog pinceajtót. Ugyanilyen lassan, vigyázva odatipegett a tyúkólhoz, és – miután félreállította a létrát – gondosan bezárta azt is. Végül a hátsó kamra ajtaját reteszelte be.

Amikor kint már mindent elrendezett, a konyhába menet beléhasított a reggel óta lappangó szorongató érzés. Váltig azon gondolkodott, hogy miért is nem érez semmilyen ünnepi hangulatot, miért nincs benne semmifajta meghatottság és ünnepélyesség. Hosszú-hosszú éveken keresztül ezen a napon még sohasem kerítette hatalmába hasonló érzés. Ennek ellenére úgy gondolta, mégis csak illene átélnie az év legnagyobb ünnepét, Krisztus Urunk születésének napját. Őszintén bántotta, hogy még ez a jeles nap se zökkentette ki közönyéből, és valamiféle üresség érzése vert tanyát lelkében. Elszégyellte magát. A következő pillanatban azonban már gondolatban meg is találta a mentséget: bizonyára mindennek az öregség az oka. Hiszen már közelebb van a kilencvenhez, mint a nyolcvanhoz.

– Nekem már minden nap egyforma. – motyogta az orra alatt. – Véget nem érő körforgás ez: az egyik nap olyan, mint a másik. Amint Ilcsa néne belépett a konyhába, az orrát megcsapta a pontyból fövő halles illata. Ez az illat rögtön felébresztette benne a megbékélés és a megelégedettség érzését. Valahol a lelke legmélyén mégiscsak feléledt az Úr megérkezésére való várakozás ünnepi hangulata, hiszen hallevest máskor nem főz, csupán karácsonykor. Amikor a sparhelnél megmelengette a hidegtől dermedt kezét, az abroszokkal együtt kihúzott a szekrényből egy barna kasmír kendőt is, amit három évvel ezelőtt kapott az egy szem lányától. Soha nem kötötte a fejére, inkább betette a fiókba, időnként beleszagolt, s élvezettel simogatta szemével és ujjával a puha anyagot. Ahogy most is. Először mélyen beszippantotta a kelme átható illatát, utána finoman hozzáérintette a hidegtől piros arcához. A gyapjú hús és lágy érintésére egészen elérzékenyült, de abban a pillanatban, amikor könnyek szöktek a szemébe, attól félve, hogy elsírja magát, visszatért a sparhelthez.

Felemelte a fedőt, a fazék fölé hajolt, és figyelmesen szemlélte, hogyan forr a leves, vizsgálta a színét és az illatát. Időnként belemártotta a fakanalat, megfújta és hozzáértően kóstolgatta a forró levet. Elismerően biccentett, elégedett volt az eredménnyel. Olyan, amilyennek lennie kell egy karácsonyi hallesnek. Kissé savanykás és a tejföltől fehér. Úgy találta, hogy a zöldségek is puhára főttek. Semmi más nem maradt hátra, mint hogy megmelegítse a második fogást, a mákos gubát, amit még délután készített el. A szentesti ünnepi vacsora elkészült, örvendezett a lelke. Az arca felragyogott, a szeméből szelídség sugárzott, és szétáradt benne a nyugalom. Még néhány perc és megteríti az asztalt – határozta el.

Ilcsa nénét mintha egyik percről a másikra kicserélték volna. Sürgött-forgott a tűzhely és az asztal körül, amelyre először három mélytányért s az evőeszközt készítette oda. Aztán a nagy konyhakéssel leszelt három kenyér és a tányérok mellé, papírszalvétára tette. Csak azt sajnálta, hogy bolti kenyeret kell enniük, és nem olyan finom házit, amelyet ő szokott azelőtt sütni a ház mögötti kemencében. Némi gondolkodás után behozta a kamrából az odakészített kancsó vörösbort, azt a jófajta frankost, amit a szomszéd Marcsától kapott. Neki már nincs saját bora. De az asztalt ma el sem lehet képzelni bor nélkül. Hogy nézne ki, ha az ünnepi vacsorát vízzel öblítenék le, és nem egy jó tüzes házi borral? Hiszen vízzel az emberek nem is koccintanak, nem kívánnak vele boldog ünnepeket, az csak a húsvéti locsolkodásra jó – gondolta Ilcsa néne. Izgatott volt, nehogy valamit elfelejtessen. A feszültségtől már azt sem tudta pontosan, mit csinál. Egyszer csak a spájz ban találta magát, de nem jutott eszébe, minek is ment oda. Kinézett az ablakon a pitvarra, hogy nem jönnek-e már. Nem bírta őket kivárni, így hát próbaképpen csendesen ismételtette:

Maruzsné Sebó Katalin főiskolai tanár vezetésével szlovákból fordították: Gimesiné Szokol Emese, Suhajdáné Kohan Julianna Magdolna, Nagy Tamás és Tóthné Jelenek Julianna, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Szlovák Nyelv és Irodalom Tanszék mesterszakos hallgatói. A fenti elbeszélés (eredeti címe: Štedrovecrná večera) Zoltán Bárkányi Valkán Almafa (Jablon) című kötetében jelent meg 2013-ban.

– Öntök a poharatokba. – suttogta. – Édes lányom, te ülj szépen apád mellé, én pedig veletek szembe. Így, hogy jól lássuk egymást...

A Krisztus születésének felemelő pillanatára izgatottan várakozó Ilcsa nénét ekkorra már szinte teljesen hatalmába kerítette az ünnepi hangulat. Makacsul figyelte a szobaajtót, egyenesen leste, mikor nyílik már ki, és mikor jelenik meg a férje egyetlen lányukkal az oldalán. Pontosan úgy, mint régen, sok évvel ezelőtt, amikor még mind együtt voltak. Most mégsem jönnek? Elhessegette a tolakodó gondolatot, hisz miért ne jönnek? Tovább gondolkodott. Hiszen még soha nem volt olyan Karácsony, hogy a lánya a Szentestén megterített ünnepi asztalnál üresen hagyta volna a székét. A férje sem hiányzott soha. Tavaly is itt volt Szenteste, és olyan boldog volt. Dicsérte a hallevest és a mákos gubát, és felhőrpintett néhány pohár jó házi bort a szomszédasszonyéból.

Az arcán akkor suhant át a szomorúság, amikor a felesége a messze, tengeren túl élő beteg lányukra terelte a szót. Annyira sajnálta lányukat, oly szomorú lett, hogy később titokban még sírt is. Tudja ezt Ilcsa néne, nagyon is jól tudja. Ilyen pillanatokban nem lehet elkerülni a könnyeket.

– Gyertek, gyertek! – sürgette Ilcsa néne szeretteit, s már előre örült, hogy együtt ülnek körbe az ünnepi asztalt. Milyen jó is lesz nekik. Micsoda boldogság, élvezni a kölcsönös szeretetet – gondolta magában. Öröm töltötte el, amikor eszébe jutottak a régi karácsonyi élmények, a szép ajándékok, melyek az idő múlásával egyre értékesebbek a családtagok emlékezetében. Biztos volt benne, hogy ezen az ünnepi estén is visszatérnek gondolatban a múltba, és felemlégetik szeretteiket, akik már rég elköltöztek az örökkévalóságba.

– Jaj, a gyümölcs! – kiáltott fel Ilcsa néne ijedten, kezét a homlokához kapta, mintha egész testét előntötte volna a láz. Beszaladt a kamrába, először figyelmesen átvizsgálta az almákat, majd a diót is. Kötényébe tette a három legszebb és legegészségesebb piros almát, és melléjük rakott még három szem diót. Mindenki megkapja a saját részét, a tányérjuk mellé teszi majd. Ha felvágják az almát és megtörik a diót, meglátják, egészségesek lesznek-e jövőre. Egy perc múlva ismét visszatért a kamrába még egy almáért. Meghámozta, rátette a sparhelt forró platnijára, s a konyha pillanatok alatt megtelt a karácsonyi sült alma illatával.

– Már rég itt kellene lenniük! – sóhajtott egy mélyet Ilcsa néne és kimerülten rogyott le a székre. – Csak nem történt valami bajuk? – egyre fokozódott a nyugtalansága.

Nem bírta tovább tétlenül várni. Felkelt, és lassan, szinte nesztelenül sétálni kezdett a konyha egyik sarkából a másikba. Szemével a fehér falat pásztázta, míg végül tekintete megpihent az apró faszobron, mely Krisztus keresztre feszített testét formázza. Behunyta szemét, keresztet vetett, és lelke legmélyéről suttogva törtek fel segítségért fohászoló szavai. Imádkozott a férjéért, a lányáért, könyörgött értük, hogy a Jóisten védje meg őket minden bajtól, gonosztól, s mielőbb hazaérjenek.

Pár pillanat múlva a tűzhelyhez lépett, óvatosan megfogta a forró levessel teli fazekat és az asztal közepére tette. Hozzá sem nyúlt az ételhez. Tovább várakozott. Hosszasan, türelmesen, kitartóan. Majd a faliórára pillantott, és döbbenetesen vette észre, hogy mennyire késő van, nagyon késő. Közben eljutott füléig az éjféle misére hívó harangszó is. A harangszó megrémisztette, ugyanakkor visszazökkentette a valóságba. De mégis kire vár? – hasított belé a gondolat, s abban a pillanatban megszületett benne a felismerés: várakozhat ugyan, de mindhiába...

A merőkanálért nyúlt, hogy egy kevés levest szedjen magának. Hirtelen azonban meggondolta magát. Az étvágya elszállt, mint a füst. Úgy érezte, hogy egy falat se menne le a torkán. Nemcsak az evéstől ment el a kedve, de már nagyon régen elveszítette az életkedvét is, hiszen akiket ő vár, azok már rég elköltöztek az igaz Istenhez. Tudja ő ezt nagyon jól, mindketten átköltöztek az örökkévalóságba. Nem egészen egy éve, mintha előre összebeszéltek volna. A férje két hónappal korábban tavasszal, ott fekszik a templom melletti temetőben. Az ő eltávózkodása a másvilágra váratlanul és gyorsan történt. Soha nem nyomta az ágyat, soha nem panaszkodott. A halál gondolata számára idegen volt. Egyszer csak váratlanul összeesett, a kórházba el sem jutott, otthon halt meg. A Mindenható megkönyörült rajta, a megváltást hosszú szenvedés, betegeskedés nélkül hozta el neki. Lánya saját apja temetésére sem tudott eljönni, ekkor már súlyos beteg volt. Ráadásul nagyon messze, Amerikában élt, ahová a sors vetette és a szerelem csábította. Eljött érte a férfi, a lány gyermekkori szerelme, aki 56 után jobb és biztonságosabb hazát talált az óceánon túl. Ilcsa nénének a búcsúzás érzelmileg csaknem elviselhetetlen volt. Csoda, hogy szíve a bánattól meg nem hasadt. Egyedüli vigasza az volt, hogy két évente Szent Kelemen napjára, a búcsúra, mindig hazajött a lánya meglátogatni őket. Ezek a napok számára valódi ünnepet és mérhetetlen örömet jelentettek. Utoljára három éve látták egymást, amikor azt a szépséges kasmír kendőt hozta ajándékba, azóta sem. Nem látta még halálában sem, mert a bánattól képtelen lett volna vállalni a hosszú utat, hogy ott legyen a temetésen. Persze nemcsak a saját gyengesége miatt, teljesen biztos volt ugyanis abban, hogy a temetés a világ másik végén egyúttal saját élete végét is jelentette volna. Férje és lánya után csak fényképek maradtak, amelyeket kitett a szoba és a konyha falára, hogy mindig velük legyen. Most is rájuk néz, és ők visszaneznenek rá, szótlanul, szerető, biztató pillantással. Mintha hívnák és bátorítanák, hogy nincs mitől félnie. „Én mennék is akár ebben a pillanatban” – mondja bizalmasan a körülötte lévő fényképeknek. „Muszáj még egy kicsit várnom, amíg az Úristen magához szólít...”

Ilcsa néne ezután bűnbánóan letérdelt a fakereszt elé, behunyta a szemét, összekulcsolta a kezét, és abban a nehéz, fojtó csendben újra elkezdett alázatosan imádkozni. Imádkozott a férje és a lánya lelki üdvéért, s kérte a Mindenható Istent, hogy az idők végeztével, az utolsó ítélet napján az Úr színe előtt ők hárman együtt lehessenek, egymás mellett állhassanak...